

A SZEGÉNYSÉG, A TÁRSADALMI KIREKESZTÉS ÉS A MEGKÜLÖNBÖZTETÉS ELLENI KÜZDELEM

A szegénység, a társadalmi kirekesztés és a megkülönböztetés elleni küzdelem terén a tagállamoknak nyújtott támogatás révén az Európai Unió az európai társadalom befogadó jellegét és kohézióját szándékozik erősíteni, és lehetővé kívánja tenni minden polgár számára a rendelkezésre álló lehetőségekhez és erőforrásokhoz való egyenlő hozzáférést.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 19., 145–150., valamint 151–161. cikke.

CÉLKITŪZÉSEK

A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem az EU és a tagállamok egyik kifejezett célja a szociálpolitika terén. Az EUMSZ 153. cikkével összhangban a társadalmi integrációt kizárólag nem jogalkotási együttműködés keretében – a nyitott koordinációs módszerrel (OMC) – lehet elérni, az EUMSZ 19. cikke azonban lehetővé teszi az EU számára a megkülönböztetés elleni küzdelemre irányuló fellépést olyan formában, hogy a potenciális áldozatok számára jogi védelmet kínál, és ösztönző intézkedéseket dolgoz ki.

EREDMÉNYEK

A. A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem

1975 és 1994 között az Európai Gazdasági Közösség számos kísérleti projektet és programot hajtott végre a szegénység és a kirekesztés leküzdésére. Megfelelő jogalap hiányában azonban az e téren folytatott közösségi tevékenységet folyamatosan vitatták.

Megváltozott a helyzet az Amszterdami Szerződés 1999. évi hatálybalépésével, mivel az a társadalmi kirekesztés felszámolását a közösségi szociálpolitikai célok egyikeként határozta meg. Amint azt az EUMSZ 160. cikke is előírja, 2000-ben létrehoztak egy szociális védelemmel foglalkozó bizottságot a tagállamok közötti, illetve a Bizottsággal való együttműködés előmozdítására.

A 2000-ben elindult lisszaboni stratégia létrehozott egy figyelemmel kíséresi és koordinációs mechanizmust, amelynek része a célkitűzések megállapítása, a szegénység mérése mutatókon és referenciaértékeken alapulva, iránymutatások a

tagállamok részére, valamint nemzeti cselekvési tervek a szegénység ellen. Más szociális védelmi ágazatok gyakorlatával összhangban a nyitott koordinációs módszert is alkalmazták.

2006-ban létrehozták a szociális védelem és a társadalmi befogadás területén alkalmazott nyitott koordinációs módszer új szakpolitikai keretét, amely három külön területen – a társadalmi befogadás, az egészségügy és a tartós ápolás-gondozás, valamint a nyugdíjak – alkalmazott nyitott koordinációs módszert csoportosított és integrált. A szociális területen alkalmazott nyitott koordinációs módszer átfogó céljai között szerepelnek: a férfiak és nők közötti egyenlőség és egyenlő esélyek mindenkinek hatékony szociális védelmi rendszerek révén; kölcsönös, hatékony kölcsönhatás a növekedés, a munkahelyteremtés és a társadalmi kohézió lisszaboni célkitűzései között; jó kormányzás; valamint az érdekeltek bevonása.

A munkaerőpiacról kiszorultak aktív befogadásának elősegítéséről szóló, 2008. októberi [ajánlásával](#) a Bizottság aktualizálta a [Tanács 92/441/EGK ajánlását](#), és javasolta a tagállamoknak „a munkaerőpiacról kiszorultak aktív [befogadását] olyan átfogó stratégia kialakításával és végrehajtásával, amely integrálja a megfelelő jövedelemtámogatást, a befogadó munkaerőpiacokat és a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést”.

Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést célzó, 2010-ben elfogadott Európa 2020 stratégia egyik fontos újítása, hogy új közös célt tűzött ki a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemben: az országos szegénységi küszöbök alatt élő európaiak arányát 25%-kal csökkenteni kell, és több mint 20 millió embert ki kell emelni a szegénységből. A szegénység és a kirekesztés kockázatának kitett emberek száma azonban továbbra is magas, csak 2017-ben csökkent először jelentős mértékben (2016-hoz képest 5,1 millióval (Eurostat)).

E célkitűzés elérése érdekében a Bizottság 2010 decemberében elindította a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai platformját, egy sor kulcsfontosságú kezdeményezéssel együtt, mint például az aktív befogadást célzó stratégiák nemzeti szintű értékelése és [a nyugdíjakról szóló fehér könyv \(COM\(2012\) 0055\)](#). 2011 óta a platform éves gyűlésén találkoznak a politikai döntéshozók, a legfontosabb érdekelt felek, valamint a szegénységet átélt emberek.

Mivel a válságnak köszönhetően egyre több ember van kitéve a szegénység kockázatának Európában, a Bizottság további két kezdeményezést fogadott el 2013-ban.

A „Szociális beruházás a növekedés és a kohézió érdekében – szociális beruházási csomag” című, 2013. februári közleményében a Bizottság az emberekbe való szociális beruházás előtérbe helyezésére sürgette a tagállamokat, hogy a gyermekek érdekében való beruházással megtörjék a hátrányos helyzet ördögi körét.

Emellett 2013 októberében a Bizottság [javaslatot](#) nyújtott be a Gazdasági és Monetáris Unió szociális dimenziójának megerősítésére, válaszolva az Európai Tanács felhívásaira. Ennek kulcsfontosságú összetevője a szociális eredménytábla, amely a szorosabb megfigyelést igénylő, Unió-szerte kialakuló fejlemények felkutatására szolgáló elemzőeszköz. Öt alapvető mutatóból áll: munkanélküliség; ifjúsági munkanélküliség és a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem

részesülő (NEET-) fiatalok aránya; a háztartások rendelkezésére álló jövedelem; a szegénységi arány; valamint a jövedelmek közötti egyenlőtlenségek. A 2014. évi európai szemeszter óta az eredménytábla része az éves növekedési jelentéshez csatolt közös foglalkoztatási jelentésnek, amely stratégiai politikai prioritásokat határoz meg. Emellett 2015-ben három foglalkoztatási mutatót (munkaerőpiaci részvétel, tartós munkanélküliségi ráta és ifjúsági munkanélküliségi ráta) adtak hozzá a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárásnak a riasztási mechanizmus keretében készült jelentéséhez, ezeket azonban nem követik további lépések, mivel a Bizottság feltételezése szerint önmagukban nem súlyosbítják a makrogazdasági pénzügyi kockázatokat. A Parlament számos állásfoglalásban szólított fel további mutatók bevonására, mint amilyen például a gyermekszegénység és a hajléktalanság aránya (lásd a 2015. március 11-i és a 2014. november 25-i állásfoglalásait).

2017 áprilisában az egyre rugalmasabb munkaerőpiacokon a jobb élet- és munkakörülmények felé való elmozdulás támogatása érdekében a Bizottság elindította a [szociális jogok európai pillérét](#). 2017 novemberében a három fő uniós intézmény közösen nyilvánította ki a pillér iránti elkötelezettségét. A pillér három fő területének egyike a szociális védelem és a társadalmi befogadás ([2.3.1. Szociális és foglalkoztatáspolitikai: általános elvek](#)).

A szociális jogok európai pillérét számos jogalkotási és szakpolitikai kezdeményezés elindítására használták fel, mint például az átlátható és kiszámítható munkafeltételekről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló javaslat, valamint a szociális méltányossági csomag (Európai Munkaügyi Hatóság, A szociális védelemhez való hozzáférés).

B. A hátrányos megkülönböztetés elleni jogszabályok

1997 fordulópontnak tekinthető, mivel egy új cikk – a 13. cikk – került be az Európai Közösséget létrehozó szerződésbe – amely ma az EUMSZ 19. cikke –, amely felhatalmazta a Tanácsot arra, hogy számos új területen is intézkedéseket hozzon a megkülönböztetés leküzdésére, többek között a faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, életkoron, fogyatékoságon vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés eseteiben. 2003-ban ezt a cikket módosította a Nizzai Szerződés, bevezetve az ösztönző intézkedések lehetőségét.

Ezt követően számos irányelvet fogadtak el:

- a [faji egyenlőségről szóló irányelvet](#) (2000/43/EK);
- a [foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvet](#) (2000/78/EK);
- valamint a férfiak és nők közötti esélyegyenlőséget célzó számos korábbi irányelvet összevonó, az [egyenlő bánásmódról szóló irányelvet](#) (2006/54/EK).

A megkülönböztetés tilalmáról szóló európai jogszabályok összehasonlító elemzése (2017) kiemeli, hogy ezen irányelvek óriási mértékben erősítették a megkülönböztetés elleni jogi védelmet Európa-szerte, az átültetés során néhány tagállamban keletkezett kisebb hiányosságok ellenére.

További két, az egyenlőséget erősítő irányelvre irányuló bizottsági javaslat tekintetében nem sikerült megállapodást elérni a Tanácson belül: az egyik a vállalatok vezetőtestületeiben a nemek közötti egyensúlyról szóló irányelv (2012), a másik a személyek közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló irányelv a foglalkoztatás területén kívül (2008). Egy másik, a Parlament által is támogatott, a szülési szabadságról szóló irányelvet (2008, egy 1992. évi irányelv módosítása) a Tanácson belüli kétéves patthelyzet után 2015 júliusában visszavontak. Helyette 2017 áprilisában a Bizottság irányelvre irányuló javaslatot nyújtott be a szülők és gondozók munkája és magánélete közötti egyensúly megteremtéséről mint a szociális jogok európai pillére egyik elrendő céljáról (2.3.1. Szociális és foglalkoztatáspolitikai: általános elvek). Ez szélesebb látókörben helyezi el a gondozási feladatok nők és férfiak közötti megosztását.

C. Uniós finanszírozás

2007-ben – a Progress program elfogadásával – a foglalkoztatás és szociális ügyek terén meglévő valamennyi közösségi finanszírozású programot egyetlen keretbe vonták össze. Az adminisztráció további észszerűsítése érdekében a Progress program beolvadt a foglalkoztatás és a szociális innováció 2014–2020-as időszakra vonatkozó jelenlegi programjába (EaSI) (2.3.2. Európai Szociális Alap).

2014 márciusában a Parlament és a Tanács elfogadta a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alapról szóló 223/2014/EU rendeletet. Az alap a tagállamok anyagi segítséget nyújtó, a társadalmi befogadást célzó intézkedésekkel párhuzamos fellépéseit támogatja a leginkább rászorulóknak részére. A 2014–2020 közötti időszakra előirányzott költségvetés reálértéken 3,8 milliárd EUR, emellett a nemzeti programjaiknak megfelelően a tagállamok további 15% nemzeti társfinanszírozást adnak hozzá.

A legfontosabb támogatási eszköz az Európai Szociális Alap (ESZA), amely a megkülönböztetés elleni fellépést és a leginkább hátrányos helyzetben levők munkaerőpiaci hozzáféréseinek támogatását célzó cselekvések társfinanszírozásához is rendelkezésre bocsát uniós pénzeszközöket. 2018 májusában a Bizottság közzétette az ESZA+ alapról szóló javaslatát, amely egybeolvasztja majd az ESZA-t, a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alapot és más programokat.

D. Meghatározott csoportokra vonatkozó uniós stratégiák

2010 novemberében a Bizottság elfogadta a [2010–2020-ra szóló európai fogyatékosügyei stratégiát \(COM\(2010\) 0636\)](#), amely a 2004–2010 közötti fogyatékosügyei cselekvési tervre épül, és amely az európai fogyatékosügyi igazolvány kísérleti projektjét és olyan jogalkotási intézkedéseket eredményezett, mint például a [weblap-akadálymentesítési jogszabály](#) ((EU) 2016/2102 irányelv) és az európai akadálymentesítési irányelv. Ami a nemek közötti egyenlőséget illeti, az új program, [a Stratégiai szerepvállalás a nemek közötti egyenlőségért \(2016–2019\)](#) lépett a fő prioritásokat meghatározó, a nők és férfiak közötti egyenlőségről szóló, 2010–2015 közötti időszakra vonatkozó bizottsági stratégia helyébe. A munkanélküli fiatalok magas számára való tekintettel a Bizottság ifjúsági foglalkoztatási csomagra tett javaslatot 2012-ben, amelyet az ifjúsági garancia követett 2013-ban. Emellett 2016 februárjában a Tanács a Bizottság javaslatára ajánlást fogadott

el a tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjáról. A Bizottság 2016 decemberében továbbá elindította az Európai Szolidaritási Testületet, új lehetőségeket teremtve a fiatalok számára ([2.3.3. Foglalkoztatáspolitiká](#)).

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A Lisszaboni Szerződés az EUMSZ 19. cikkének (1) bekezdése alapján egyetértési hatáskörrel ruházta fel a Parlamentet a megkülönböztetésmentességgel foglalkozó jogszabályok elfogadása terén. A Parlament aktívan részt vett abban a vitában, amely e cikknek a szerződésbe történő beépítését eredményezte, és gyakran felszólította a Bizottságot és a tagállamokat, hogy biztosítsák a kapcsolódó irányelvek hiánytalan és kellő időben történő végrehajtását. A Parlament több alkalommal is állásfoglalást fogadott el azzal a céllal, hogy megerősítse a hátrányos szociális helyzetű személyek körülményeinek és kilátásainak javítására, valamint a szegénység csökkentésére irányuló uniós fellépéseket (pl. az éves növekedési jelentés foglalkoztatási és szociális vonatkozásairól szóló, 2018. március 14-i [állásfoglalása](#)). A Parlament mindig is hangsúlyozta, hogy ki kell állni az egyenlőtlenségek elleni küzdelem mellett a munkahelyteremtés és a növekedés serkentése érdekében, figyelembe véve a nemek közötti egyenlőtlenségeket. A Parlament felszólított a nemek közötti egyenlőség érvényesítésére a költségvetésben és a szakpolitikákban, és hogy bármely új szakpolitika kialakításakor végezzenek nemi szempontú hatásvizsgálatot. Az állásfoglalások a szegénység nemi dimenziója és a nemek közötti nyugdíjszakadék miatti aggodalmat is kifejezték (pl. a [2017. június 14-i](#) és [november 17-i állásfoglalások](#)). A [2018. április 17-i](#) állásfoglalása a nők és lányok szerepvállalásának a digitális ágazaton keresztül történő növelésére vonatkozik.

A szociális jogok európai pilléréről szóló, [2017. január 19-én](#) elfogadott állásfoglalásában a Parlament számos kezdeményezést javasolt a szociális dimenzió megerősítésére, ilyen például:

- egy valamennyi foglalkoztatási formára vonatkozó, tisztességes munkakörülményekről szóló keretirányelv;
- a nemzeti minimálbérek európai koordinációja és minőségi teljesítményértékelése;
- minimáljövedelmet biztosító nemzeti rendszerek (lásd a 2010. október 20-i állásfoglalását);
- gyermekgarancia;
- a középiskola kötelező elvégzése;
- az európai gazdasági kormányzás erősebb szociális célok révén történő kiegyensúlyozása.

A témával kapcsolatos európai parlamenti állásfoglalásokra reagálva a Bizottság jelenleg vizsgálja a gyermekgaranciával kapcsolatos fellépés megvalósíthatóságát.

Aoife Kennedy
05/2019

